pottery, Dutch (?) porcelain, vessel-shaped, frontal and cornice stove-tiles, fragments of clay daub, the upper and lower millstones, whetstones and their fragments, spindles, hafted iron knifes, knifes with bone and horn handles, a knife with a wooden handle (the handle was not preserved), a fork with a bone handle, a key, a belt buckle, a kettle handle, bars and other unidentified items, a fragment of a lead window frame, Western European textile tag, copper shillings of John Casimir coined in the mid 17th century, a coin (2 copecks) of Russian Emperor Alexander I.

BALEVIČIŲ SENOVĖS GYVENVIETĖ

Algirdas ŽALNIERIUS

Balevičių akmens amžiaus gyvenvietė buvo atrasta 2003 m., žvalgant projektuojamo magistralinio dujotiekio Pabradė–Visaginas trasą (žr. *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 252). Akmens amžiaus gyvenvietė yra Švenčionių r., Pabradės miške, apie 19,5 km tiesia linija į PV nuo Švenčionių. Žvalgomųjų tyrinėjimų metu akmens amžiaus gyvenvietė buvo rasta atskiroje kalvoje, esančioje į R nuo dujotiekio trasos. Kalva iš ŠR ir PV apsupta pelkės, susidariusios užankančio ežero vietoje. 2004 m. archeologiniai tyrinėjimai buvo atliekami pažymėtos dujotiekio trasos vietoje, į užakusį ežerėlį besileidžiančiuose Š ir P šlaituose. Trasos vietoje šiuo metu yra išvalyta apie 1,5 m (?) pločio proskyna, kurioje buvo iškastos 5 perkasos (ištirtas bendras 25 m^2 plotas). Dujotiekio trasos R pusėje archeologiniai tyrinėjimai buvo atliekami dauboje, esančioje tarp rastos akmens amžiaus gyvenvietės kalvos ir iš Š į pelkę besileidžiančio šlaito. Dauba apaugusi pušimis ir krūmais. Čia buvo iškastos 3 perkasos (ištirtas bendras 14 m^2 plotas).

Archeologinių tyrinėjimų metu žmonių veiklos pėdsakai buvo rasti tiek P, tiek ir Š užpelkėjusio ežero šlaite bei 2003 m. rastos akmens amžiaus stovyklos Š pusėje esančioje dauboje. Čia buvo rastas 10–35 cm storio tamsiai pilkas miško dirvožemis. Su akmens amžiaus stovyklaviete galima susieti dujotiekio trasos R pusėje esančios daubos vietoje iškastose perkasose rastus laužaviečių ir stulpavietės liekanas. Miško dirvožemyje buvo rastas gremžtuką primenantis titnaginis dirbinys ir viena titnago skeltė bei keli smulkūs aprūkusios akmens skaldos gabaliukai.

Perkasose rastų žmonių veiklos pėdsakų datavimas, nesant aiškiau datuojamų radinių, tampa problemiškas, juo labiau siejant juos su perkasoje 8 rastais radiniais. Šios perkasos vietoje yra susidaręs 10–24 cm storio permaišyto pilko rupaus smėlio su žvyro priemaiša sluoksnis. Jame gausu įvairaus dydžio nuo ugnies suskilusių ir aprūkusių lauko riedulių skeveldrų. Panašu, kad akmenys naudoti židiniui ar laužavietei aptverti, tačiau aiškesnės jų išsidėstymo tvarkos neužfiksuota. Perkasos Š dalyje rasta suardytos laužavietės ar židinio vieta, daug nuo karščio suskilusių ir aprūkusių lauko riedulių nuoskalų. Antra ovali tamsiai pilko smėlio dėmė yra perkasos PR dalyje. Iškasus tamsų smėlį rasta apie 20 cm gylio duobė nuolaidžiais šlaitais. Jos dugne buvo tik kelios nedidelės akmens nuoskalos. Greičiausiai tai buvusio židinio vieta. Virš apatinio kultūrinio sluoksnio yra susiklostęs apie 15 cm storio tamsiai pilko miško dirvožemio sluoksnis.

Archeologiniai radiniai aptikti apatiniame pilko smėlio ir miško dirvožemio sluoksnyje. Tai buitinės keramikos šukės, kelios titnago

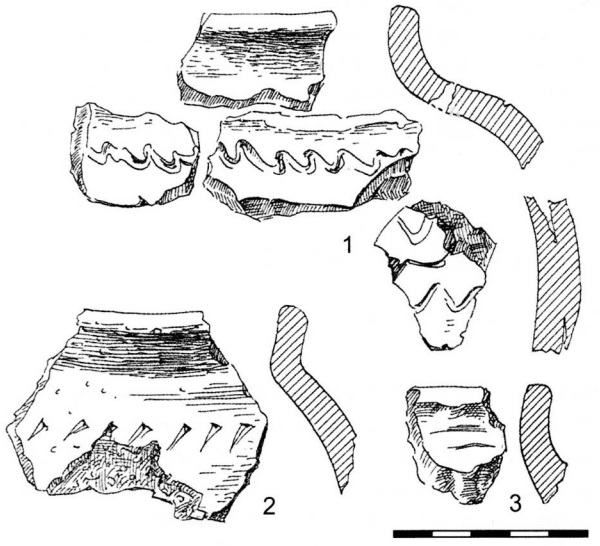

64 pav. Balevičiai. XV–XVI a. pradžios virimo puodų šukės. *V. Trečiokienės pieš.*

Fig. 64. Balevičiai. Shards of cooking pots of the 15th – early 16th century.

nuoskalos ir plieninė skeveldra. Atrodytų, kad čia buvo sumestos dviejų virimo puodų šukės. Puodai nulipdyti iš molio su gausia smulkiai sugrūsto akmens kristalų ar žvyro priemaiša, sienelės padengtos skysto molio sluoksneliu, galbūt puodai vėliau buvo apžiesti. Indų pakraštėliai vertikalūs, briaunos suapvalintos. Sienelių storis siekia iki 12 mm.

Virimo puodai skiriasi savo ornamentika. Vienas puodas puoštas banguotomis linijomis (64:1 pav.). Pagal rastas indo šukes viena banguota linija yra prie pakraštėlio, dar dvi banguotos linijos yra ant šukės, kurią galima priskirti puodo pilveliui. Galbūt puodo sienelės, pradedant nuo pakraštėlio, buvo puoštos keliomis banguotų linijų eilėmis. Antras puodas petelių srityje buvo puoštas štampuotu pailgo trikampio formos įstrižų įkartėlių eilės ornamentu (64:2 pav.). Kelios antrojo puodo šukės buvo rastos apatinėje miško dirvožemio sluoksnio apatinėje dalyje. Rastąsias virimo puodų šukes reiktų datuoti XV a., vėliausiai – XVI a. pradžia.

Apatiniame kultūrinio sluoksnio horizonte rastos dvi titnago skeltės, kurios pagal skaldymo požymius nėra būdingos akmens amžiui, greičiausiai jas naudojo buityje rastųjų virimo puodų šeimininkai. Dar viena titnago skeltė buvo rasta miško dirvožemio sluoksnyje. Ten pat rasta ir plieninė tikriausiai artilerijos sviedinio skeveldra, susijusi su apkasų liekanomis, esančiomis šlaito viršutinės dalies pakraštyje.

Perkasoje 8 rastos dvi laužavietės ar židiniai bei buitinė keramika priskirtini XV–XVI a. pradžios sodybvietei, nors neatmestina prielaida, kad tai laikinos žvejų stovyklavietės vieta, kurioje žmonės apsigyvendavo tik žvejodami dar neužakusiame ežere.

BALEVIČIAI ANCIENT SETTLEMENT

In 2004 investigating the Stone Age settlement of Balevičiai to be crossed by a gas pipeline (the total area of 39 m^2 was investigated) remains of two hearths, wheel-made pottery shards and several flint flakes were found. The pottery dates to the 15th – early 16th century.